

Okul Zorbalığı Ve Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlara İlişkin Öğretmen Tutumlarının Değerlendirilmesi *

Evaluation of the Attitudes of the Teachers towards School Bullying and Intraclass Undesired Student Behaviours

Fatih Mutlu Özbilen

*Esenyurt Cumhuriyet İlkokulu, Çanakkale
Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri
Anabilim Dalı, Türkiye
fatihmutluozbilen@gmail.com*

Tuncay Canbulat

*Dokuz Eylül Üniversitesi Sınıf Eğitimi
Anabilim Dalı, Türkiye
tuncay.canbulat@deu.edu.tr*

Yağmur Soylu

*Dokuz Eylül Üniversitesi Rehberlik ve
Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı,
Türkiye
yagmur.soylu@deu.edu.tr*

ÖZ

Bu araştırma öğretmenlerin bazı değişkenlere göre okul zorbalığı ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılıklar olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2013-2014 eğitim-öğretim yılının güz döneminde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan öğretmenler oluşturmuştur. Araştırma betimsel nitelikte olup, tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırmanın verileri Yeşilyaprak ve Dursun-Balanuye (2012) tarafından geliştirilen “Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği” ve Tanhan ve Şentürk (2011) tarafından geliştirilen “Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlara Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeği” ile elde edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre; okul zorbalığına yönelik öğretmen tutum puanı ortalamalarının iyi seviyede olduğu; sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutum puanı ortalamalarının ise beklenen düzeyde olmadığı söylenebilir. Okul zorbalığına yönelik öğretmen tutumları öğretmenlerin cinsiyetine göre anlamlı düzeyde farklılaşırken; kıdem, branş, görev yapılan yerleşim yeri ve olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumlarına göre anlamlı farklılığın olmadığı görülmüştür. Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarında ise cinsiyete ve olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumlarına göre anlamlı düzeyde fark bulunmazken; kıdem, branş ve görev yapılan yerleşim yerine göre anlamlı düzeyde farklılığın olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Öğretmen, Öğretmen tutumu, Öğrenci, Okul zorbalığı, Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışı

ABSTRACT

This research is designed to determine, if there are significant differences between the attitudes of teachers towards school bullying and unwanted student behaviors according to some variables. The study group of the research was formed by the teachers in the schools affiliated to Ministry of Education who were working in the fall semester of the 2013-2014 academic year. The research is descriptive attributed and has been designed according to the survey model. Research data was obtained from Yeşilyaprak and Dursun-Balanuye's (2012) “Teachers' Attitudes Scale About School Bullying” and Tanhan and Şentürk's (2011) “Teachers' Attitudes Scale Towards Intraclass Undesirable Student Behaviors”. According to the research results; it

Geliş Tarihi/Received

15 Ocak/January 2016

Kabul Tarihi/Accepted

21 Aralık/December 2016

Elektronik Yayın Tarihi/Online Published

23 Ocak/January 2017

* Bu çalışma İtalya'nın Roma şehrinde düzenlenen Uluslararası III. Avrupa Sosyal ve Davranış Bilimleri Konferansı'nda sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

can be said that the score averages of teacher attitudes towards school bullying are good level, and the score averages of teacher attitudes towards intraclass undesired student behaviors are not expected level. Teachers' attitudes towards school bullying are seen to differ significantly according to teachers' genders but were not significantly different according to seniority, branch, the locations worked and in-service training status about negative student behaviors. Teachers' attitudes towards undesired student behaviors were not significantly different according to gender and in-service training status about negative student behavior; but seen to differ significantly according to seniority, branch and the locations worked.

Keywords: Teacher, Teacher attitude, Student, School bullying, Intraclass undesired student behaviour

GİRİŞ

Öğrencilerin eğitim ve öğretiminden ve topluma yararlı bireyler olarak yetişmelerinden sorumlu kurumlar olan okullarda öğrencilerin kişisel gelişimleri ile ilgili hizmetler de sağlanmaktadır. Bununla birlikte, okulun öğrenciler tarafından sahiplenilmesi ve öğrencilerin kendilerini okulda güvende hissetmeleri önemli gereklilikler olarak düşünülmektedir. Okulda sahip olunan bu olumlu yaşantılar, öğrencilerin okulla daha iyi bir bağ kurmalarına neden olduğu gibi okula karşı öğrencilerin olumlu bir tutum geliştirmesini de sağlayabilir (Çapri, Balcı ve Çelikkaleli, 2010; Deniz Yöndem ve Totan, 2008; Pişkin ve Ayas, 2011). Kurulan bağ ve tutumlarla bağlantılı olan okul yaşam kalitesi, öğretmen, öğrenci, yönetici ve diğer çalışanların okul ortamında kendilerini mutlu ve güvende hissetme düzeyiyle ilgilidir. Okuldaki eğitim kalitesini geliştirmek okuldaki şiddet ve okulda yaşanan şiddetin en yaygın şekli olan okul zorbalığının kontrol altına alınmasıyla mümkün hale gelmektedir (Cenksever Önder ve Sarı, 2012; Kartal ve Bilgin, 2009).

Bunlarla birlikte Türk Millî Eğitim Temel Kanunu'nda belirtilen eğitim kurumlarının dil, ırk, cinsiyet ve din ayrımı gözetilmeksizin herkese açık olması gerçeği, farklı kültürlerle ve farklı yaşantılara sahip bireylerin aynı çatı altında toplanıp eğitim hizmetlerinin gerçekleştirilmesini beraberinde getirmektedir. Böylelikle de farklı kültürden gelenlerin bir arada yaşayabilme alışkanlığını kazanmalarındaki zorluklar kaçınılmaz hale gelmektedir. Farklı yaş grubu öğrencilerinin bir arada bulunması zorunluluğu ya da fiziksel anlamda güçlü olan öğrencilerin zayıfları hırpalamaları ve kendilerini küçük düşürecek sözel ifadelerle maruz kalmaları bu süreçte yaşanabilmektedir. Fiziksel, duygusal, sosyal ve sözel şekillerde diğer öğrenciler tarafından saldırıya uğrayan öğrenciler, kendilerini eğitim kurumlarında rahat ve güvende hissedememekte; bununla birlikte baskı ve zorlamalar ile okula gitmek zorunda kalmaktadır (Deniz Yöndem ve Totan, 2008; Yıldırım, 2012).

Bu noktada istenmeyen öğrenci davranışları ve okul zorbalığı kavramları karşımıza çıkmaktadır. *İstenmeyen öğrenci davranışları*, öğrencinin öğrenme ve öğretmenin öğretme hakkını engelleme, öğrencinin motivasyon ve enerjisini azaltma, öğrenci ve öğretmenler için stres iklimi oluşturma ve öğretmenler arasındaki işbirliğini azaltma gibi bazı negatif sonuçları bulunan okul ve sınıf içi davranışlardır (Charles ve Senter, 2005). Alanyazında istenmeyen öğrenci davranışlarının görülmesine ilişkin hem öğretmen hem de öğrenci görüşlerine dayalı olarak yapılan çalışmalarda, özellikle "sırası gelmeden konuşma, arkadaşlarını rahatsız etme, ders etkinliklerine katılmayı reddetme, öğretmenin istemlerine karşı gelme, arkadaşlarının çalışmalarını bölme, dikkatini derse vermeme" gibi davranışların öne çıktığı görülmektedir (Çapri vd., 2010). *Okul zorbalığı* ise bir çocuğa bir veya daha fazla öğrenci tarafından kasıtlı olarak sürekli saldırgan davranışların uygulanması ve çocuğun bunlara karşı sürekli korumasız durumda olması olarak tanımlanmaktadır (Olweus, 1993). Zorba davranış, mağdur olan kişide acı ve üzüntüye yol açmakta ve bu kişinin zorbalık yapan kişiye karşı koyması mümkün olamayabilmektedir (Çinkır ve Kepenekci, 2003).

Okulda zorbalık davranışlarını sergileyenler genelde kendi isteklerini karşı tarafa zorla yaptırmak isteyen, saldırgan mizacı bulunan, ailesinde fiziksel güç ile karşılaşan, kendilerine yapılan haksızlıklar ve hakaretlerle karşılaşan, kendilerini ispatlamaya çalışan ve yaptıkları bu olumsuz davranışlar karşısında haz duyan öğrencilerdir. Kendilerine zorbalık yapılan öğrenciler ise zorba kişilerin yaptıkları davranışlar sonucunda içlerine kapanık, baş

edemedikleri bu kişilerden ötürü utanç duyan, kendilerini değersiz gören ve kendilerini iyi ifade edemeyen öğrencilerdir. Zorba davranışlara maruz kalan öğrencilerin eğitim kurumlarında kendilerini güvende hissedebilmeleri ve tekrar özgüvenlerini kazanabilmeleri için bu davranışları gerçekleştiren öğrencilerle ve onların yaptıkları yıpratıcı davranışlarla etkili bir şekilde baş edebilme görevinin büyük kısmı okullarda öğretmenlere ve yöneticilere düşmektedir. Zorbalığa uğrayan ve zorbalık yapan öğrencileri iyi bir şekilde tespit etmek, öğrencileri ve aileleri bilgilendirmek, okul rehberlik servisi ve okul yönetimi ile işbirliği yapmak bu davranışlarla baş edebilme yöntemlerinden bazılarıdır. İstenmeyen bu davranışlar eğitim-öğretim sürecinin en temel ögesi olan öğrenciyi sistemin dışında bırakabilecek ve büyük sorunlara neden olabilecek en önemli problemlerin başında gelmektedirler (Çapri vd., 2010; Deniz Yöndem ve Totan, 2008).

Zorbaca davranışlara maruz kalma ya da başka nedenlerle öğrencide görülen bu istenmeyen davranışlar eğitim-öğretim sürecinin düzenli bir şekilde işleyişini olumsuz yönde etkileyebilir. Her sınıf ortamında olabilecek bu davranışları en aza indirebilme konusunda büyük görev öğretmenlere düşmekte; bu görevi en iyi şekilde gerçekleştirebilme hususunda da öğretmenin sınıf yönetim becerileri önemli rol oynamaktadır. Sınıf içerisinde aşırıya kaçabilecek türdeki istenmeyen davranışlar öğrencilerin sınıfa uyumunu zorlaştırdığı ve derse karşı ilgilerini azaltabildiği gibi öğretmenleri de olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Öğretmenler sınıf içi olumsuz davranışları yönetebilme hususunda kendilerini yetersiz buldukları an, stres, öfke ve çaresizlik de beraberinde gelebilmektedir (Çapri vd., 2010; Tanhan ve Şentürk, 2011).

Bu noktada okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen davranışlara yönelik öğretmenlerin tutumlarının belirlenmesi; onların duygularını anlamada, açıklamada ve bu türdeki davranışlara karşı doğru yönde nasıl müdahale edeceklerinin belirlenebilmesinde hem araştırmacılara hem de uygulamacılara yardımcı olabilecektir. Bu araştırma kapsamında öğretmenlerin zorbalık davranışları sergileyen öğrencilere karşı ve zorbalık ya da başka nedenlerle öğrencide ortaya çıkan istenmeyen davranışlara yönelik tutumlarının belirlenmesinin önemli olabileceği düşünülmektedir. Literatürde okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen davranışlar daha çok öğrenciler açısından incelenmekle birlikte (Aslan ve Aşıcı, 2011; Ayas ve Pişkin, 2011; Burnukara ve Uçanok, 2012; Cenksever Önder ve Sarı, 2012; Çankaya, 2011; Çınkır ve Kepenekci, 2003; Deniz Yöndem ve Totan, 2008; Hakan, 2011; Kapıcı, 2004; Kartal, 2008; Öksüz, Çevik ve Kartal, 2012; Özdiğer Arslan ve Savaşer, 2009; Özkan ve Çiftçi, 2010; Pişkin, 2002, 2010; Pişkin ve Ayas, 2011; Uysal ve Dinçer, 2012; Yıldırım, 2012), bu çalışma da öğretmenlerin tutumlarının belirlenmesi açısından önem kazanmaktadır. Ayrıca, Kartal ve Bilgin'e (2009) göre okulu zorbalıktan ve sınıf içi istenmeyen davranışlardan arındıracak tüm yaklaşımlar öğretmenler de dahil okulla ilgili tüm kişilerin katılımını gerektirdiğinden öğretmenlerin tutumlarının belirlenmesi daha da önemli hale gelmektedir.

Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi; "Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan öğretmenlerin bazı demografik değişkenlere göre, okul zorbalığı ve istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumları arasında anlamlı farklılıklar var mıdır?" olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Alt Problemleri

Yukarıda ifade edilen araştırmanın problem cümlesine dayalı olarak aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- a. Öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin tutumları
 - a.1. Cinsiyetlerine,
 - a.2. Kıdemlerine,
 - a.3. Branşlarına,
 - a.4. Çalıştıkları yerleşim yerlerine,
 - a.5. Olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
- b. Öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumları
 - b.1. Cinsiyetlerine,
 - b.2. Kıdemlerine,

- b.3. Branşlarına,
b.4. Çalıştıkları yerleşim yerlerine,
b.5. Olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumlarına göre anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
c. Öğretmenlerin okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumları arasında ilişki var mıdır?

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve elde edilen verilerin analizine yer verilmiştir.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, betimsel nitelikli tarama modelinde yürütülmüştür. Bilindiği gibi betimsel araştırmalar, ilgilenilen durumu tanımlamayı amaçlamaktadır. Tarama modelleri ise var olan durumu, var olduğu biçimde ve nesnel bir yaklaşım ile ortaya koyma üzerine temellenmektedir (Karasar, 2009, s. 77). Bu araştırmada da, MEB’de çalışan öğretmenlerin; okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumlarının bazı psiko-sosyal değişkenlere göre değişip değişmediği betimlenmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu; 2013-2014 eğitim-öğretim yılı I. yarısında Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda görev yapan ve kartopu örnekleme tekniğiyle ulaşılan 434 öğretmen oluşturmuştur. Kartopu örneklemesinde çalışmanın amacına uygun birkaç kişi belirlenir. Ardından bu kişiler vasıtasıyla örnekleme girecek diğer kişilere ulaşılır (Kuş, 2009, s. 46). Bu örneklem çeşidi üzerine bina edilen araştırmalarda süreç ilerledikçe elde edilen isimler veya durumlar genişlemekte ve bir süre sonra araştırmacı bu isim veya durumlar arasından seçimini yaparak araştırmasını gerçekleştirmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın çalışma grubuna yönelik demografik bilgiler aşağıdaki Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Öğretmenlerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımları

Değişkenler		Frekans (N)	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	262	60
	Erkek	172	40
Kıdem	1-5 yıl arası	244	56
	6-11 yıl arası	96	22
	11-15 yıl arası	48	12
	16 yıl ve üzeri	46	10
Branş	Okul Öncesi Öğretmenliği	32	7
	Sınıf Öğretmenliği	175	40
	Ortaokul Branş Öğretmenliği	144	34
	Lise Branş Öğretmenliği	83	19
Görev Yaptığı Yerleşim Birimi	Köy	96	22
	İlçe	144	33
	Şehir	75	17
	Büyükşehir	119	28
Olumsuz Öğrenci Davranışlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu	Evet	69	16
	Hayır	365	84

Veri Toplama Araçları

Araştırmada öğretmenlerin demografik özellikleri “Bireysel Durum Formu” ile elde edilmiştir. Bireysel Durum Formu; öğretmenlerin cinsiyeti, kıdemi, branşı, çalıştıkları yerleşim yeri ve olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumu bilgilerini elde etmek için kullanılmıştır. Öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin görüşleri, Yeşilyaprak ve Dursun-Balanuye (2012) tarafından geliştirilmiş “Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ölçeği”, sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin görüşleri ise Tanhan ve Şentürk (2011) tarafından geliştirilmiş “Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumları ölçeği” ile elde edilmiştir.

Okul zorbalığına yönelik öğretmen tutumlarını belirlemek için Yeşilyaprak ve Dursun-Balanuye (2012) tarafından geçerlik ve güvenilirliği yapılan “Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ölçeği”, tamamen katılıyorum (5), katılıyorum (4), fikrim yok (3), katılmıyorum (2), hiç katılmıyorum (1) şeklinde cevaplandırılan ve puanlanan 25 maddelik Likert tipi beşli dereceleme ölçeği şeklindedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 25 ile 125 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar öğretmenlerin zorbalığa ilişkin istedik tutumlara sahip olduğu şeklinde yorumlanmaktadır. Ölçeğin geçerlik çalışması kapsamında yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre toplam varyansın %40,86’sını açıklayan 4 faktör bulunmuştur. Birinci faktör varyansın % 17,06’sını (özdeğer: 4,27), ikinci faktör % 9,75’ini (özdeğer: 2,44), üçüncü faktör % 7,49’unu (özdeğer: 1,87), dördüncü faktör ise % 6,56’sını (özdeğer: 1,64) açıkladığını belirtmiştir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bilgiler Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları

Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumları Ölçeğinin Alt Boyutları	Madde Sayısı	Faktör Yükleri	Güvenirlik Katsayısı	Alt Boyutlardan Alınabilecek En Alt ve En Üst Puanlar
Önemsemez tutum	10	0,33-0,63	,72	10-50
İnsancıl tutum	7	0,41-0,75	,70	7-35
Disiplinci tutum	4	0,50-0,81	,63	4-20
Acımasız tutum	4	0,52-0,66	,55	4-20
Toplam	25 madde	-	,78	-

Yeşilyaprak ve Dursun-Balanuye (2012) ölçeğin güvenilirliğini kestirmek için Cronbach Alpha katsayısını kullanmıştır. Ayrıca Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısını hem ölçeğin tümü hem de alt boyutlar için ayrı ayrı hesaplamış ve güvenilirliğin bir ölçütü olarak belirlemiştir. Ölçeğin tümüne ilişkin Cronbach-Alfa güvenilirlik katsayısı ,78 olarak hesaplanmış ve ölçeğin konu ile ilgili araştırmalarda kullanılacak kullanışlı bir yapı ve özelliğe sahip olduğu kanısına ulaşılmıştır. Dört alt boyutun kendi içlerinde hesaplanan güvenilirlik katsayıları ise; önemsemez tutum ,72; insancıl tutum ,70; disiplinci tutum ,63 ve acımasız tutum ,55 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise ölçeğin Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ,74 olarak hesaplanmıştır.

Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarını belirlemek için Tanhan ve Şentürk (2011) tarafından geçerlik ve güvenilirliği yapılan “Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumları ölçeği”, tamamen katılıyorum (5), büyük ölçüde katılıyorum (4), orta düzeyde katılıyorum (3), az katılıyorum (2), hiç katılmıyorum (1) şeklinde cevaplandırılan ve puanlanan 16 maddelik Likert tipi beşli dereceleme ölçeği şeklindedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 16 ile 80 arasında değişmektedir. Yüksek puanlar öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin olumsuz tutumlara sahip oldukları şeklinde yorumlanmaktadır. Ölçeğin geçerlik çalışması kapsamında yapılan Açıklayıcı Faktör Analizi sonuçlarına göre toplam varyansın %42,22’sini açıklayan 2 faktör bulunmuştur. Birinci faktör varyansın % 31,144’ünü (özdeğer: 4,98), ikinci faktör % 11,07’sini (özdeğer: 1,77) açıkladığını belirtmiştir.

Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin bilgiler Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Sonuçları

Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Öğretmen Tutumları Ölçeğinin Alt Boyutları	Madde Sayısı	Faktör Yükleri	Güvenirlik Katsayısı	Alt Boyutlardan Alınabilecek En Alt ve En Üst Puanlar
Duyuşsal Boyut	11	0,441-0,662	,82	11-55
Davranışsal Boyut	5	0,573-0,770	,78	5-25
Toplam	16 madde	-	,85	-

Tanhan ve Şentürk (2011) de ölçeğin güvenirliğini kestirmek için Cronbach Alpha katsayısını kullanmıştır. Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısını hem ölçeğin tümü hem de alt boyutlar için ayrı ayrı hesaplamış ve güvenirliğin bir ölçütü olarak belirlemiştir. Ölçeğin tümüne ilişkin Cronbach-Alfa güvenirlik katsayısı ,85 olarak hesaplanmış ve ölçeğin konu ile ilgili araştırmalarda kullanılabilir bir yapı ve özelliğe sahip olduğu kanısına ulaşılmıştır. İki alt boyutun kendi içlerinde hesaplanan güvenirlik katsayıları ise; duyuşsal boyut ,82 ve davranışsal boyut ,78 olarak bulunmuştur. Bu araştırmada ise ölçeğin Cronbach Alpha güvenirlik katsayısı ,91 olarak hesaplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırmanın verileri Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı Tekniği, *t*-testi ve F testi (Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırma verilerindeki her alt problemin parametrik testler için yeterlik gösterip göstermediği incelenmiştir. Parametrik istatistik tekniklerinin öncül kriteri olan normallik varsayımı Kolmogorov Smirnov testiyle incelenmiştir. İlgili alt problemlere ait değişkenlerin Kolmogorov Smirnov analizi sonucu veriler her alt grupta normal dağılım gösterdiği için parametrik tekniklerin (*t*-testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi) kullanılmasına karar verilmiştir.

Değişkenler arasındaki ilişkiyi inceleyen Pearson Momentler Korelasyon Katsayısı Tekniği araştırmada öğretmenlerin okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumları arasında ilişkiyi belirlemek için kullanılmıştır. İki ilişkisiz örneklem ortalamaları arasındaki farkın manidar olup olmadığını test etmek için kullanılan *t*- testi araştırmada öğretmenlerin okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumlarının cinsiyete ve olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek amacıyla kullanılmıştır. İlişkisiz iki ya da daha çok örneklem ortalaması arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test etmek üzere uygulanan Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) öğretmenlerin okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumlarının kıdemlerine, branşlarına ve yerleşim yerlerine göre anlamlı fark olup olmadığını belirlemek için kullanılmıştır. Anlamlı olarak belirlenen ANOVA sonuçlarında çoklu karşılaştırma yapmak için Bonferroni testinden yararlanılmıştır. Veriler SPSS 17.00 istatistik programıyla analiz edilmiş olup, manidarlık 0,05 olarak belirlenmiştir (Büyüköztürk, 2010).

BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, ölçekler yoluyla toplanan verilerin değerlendirilmesi sonucu ulaşılan bulgulara ve bulgulara dayalı yorumlara yer verilmiştir.

a. Öğretmenlerin Okul Zorbalığına Yönelik Tutumları

Öğretmenlerin demografik özellikleri ile okul zorbalığına yönelik tutum puanlarına ilişkin t/F testi sonuçları Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4. Öğretmenlerin Demografik Özellikleri ile Okul Zorbalığına Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t/F Testi Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	SS	sd	t/F	p	
Cinsiyet	Kadın	262	95,04	9,94	433	4,390	,030*
	Erkek	172	90,59	10,85			
Kıdem	1-5 yıl arası	244	93,71	10,24	433	1,924	,125
	6-11 yıl arası	96	93,11	11,63			
	11-15 yıl arası	48	90,06	9,57			
	16 yıl ve üzeri	46	94,67	10,21			
Branş	Okul Öncesi Öğrt.	32	93,15	9,58	433	,580	,629
	Sınıf Öğrt.	175	93,93	9,69			
	Ortaokul Öğrt.	44	92,38	10,98			
	Lise Öğrt.	83	93,50	11,76			
Görev Yaptığı Yerleşim Birimi	Köy	96	92,31	10,75	433	1,157	,326
	İlçe	144	94,59	10,00			
	Şehir	75	92,84	11,50			
	Büyükşehir	119	92,75	10,28			
Olumsuz Öğrenci Davranışlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu	Evet	69	93,65	9,14	433	,319	,750
	Hayır	365	93,21	10,77			

*p<0,05

Tablo 4'teki veriler incelendiğinde, okul zorbalığına yönelik öğretmen tutum puanlarının yüksek denilebilecek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Ölçekten alınabilecek puanların 25 ile 125 arasında değiştiği ve alınan puanların yükseldikçe öğretmenlerin zorbalığa ilişkin istedik tutumlara sahip oldukları düşünüldüğünde, 90 puanın üstünde ortalamaya sahip öğretmenlerin bu konuda istedik duruma yaklaştıkları düşünülmektedir. Okul zorbalığına yönelik öğretmen tutumlarının değişkenlerle ilişkisine bakıldığında; öğretmenlerin cinsiyetlerine göre okul zorbalığına yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur ($t_{433}=4,390$, $p=0,030$). Bu sonuca göre kadın öğretmenlerin, erkek öğretmenlere göre okul zorbalığı konusunda daha duyarlı ve bilgili olduklarından söz edilebilir.

Öğretmenlerin kıdemlerine göre, sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($F_{433}= 1,924$, $p= ,125$). Öğretmenlerin branşlarına göre okul zorbalığına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($F_{433}= ,580$, $p= ,629$). Öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerlerine göre okul zorbalığına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($F_{433}= 1,157$, $p= ,326$). Öğretmenlerin olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumuna göre okul zorbalığına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t_{433}= ,319$, $p= ,750$).

b. Öğretmenlerin Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Tutumları

Araştırmaya katılan öğretmenlerin demografik özellikleri ile sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutum puanlarına ilişkin t/F testi sonuçları Tablo 5’te verilmektedir.

Tablo 5. Öğretmenlerin Demografik Özellikleri ile Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Yönelik Tutum Puanlarına İlişkin t/F Testi Sonuçları

Değişkenler	N	Ort.	SS	sd	t/F	p	
Cinsiyet	Kadın	262	50,67	10,39	433	,989	,323
	Erkek	172	49,60	11,95			
Kıdem	1-5 yıl arası	244	51,46	9,96	433	4,928	,002*
	6-11 yıl arası	96	50,20	12,01			
	11-15 yıl arası	48	49,35	12,49			
	16 yıl ve üzeri	46	44,82	11,35			
Branş	Okul Öncesi Öğrt.	32	50,03	12,08	433	2,954	,032*
	Sınıf Öğrt.	175	48,57	11,39			
	Ortaokul Öğrt.	44	52,24	10,60			
	Lise Öğrt.	83	50,40	10,17			
Görev Yaptığı Yerleşim Birimi	Köy	96	52,42	10,21	433	4,144	,007*
	İlçe	144	48,04	11,72			
	Şehir	75	49,34	10,81			
	Büyükşehir	119	51,73	10,50			
Olumsuz Öğrenci Davranışlarına Yönelik Hizmet İçi Eğitim Alma Durumu	Evet	69	50,52	10,69	433	,222	,825
	Hayır	365	50,20	11,11			

*p<0,05

Tablo 5’teki veriler incelendiğinde, sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutum puanı ortalamalarının iyi düzeyde olmadığı söylenebilir. Ölçekten alınabilecek puanların 16 ile 80 arasında değiştiği ve alınan puanların yükseldikçe sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmenlerin olumsuz tutumlara sahip oldukları düşünüldüğünde, 50 puan ortalamasına yakın öğretmenlerin bu konuda olumsuz bir tutuma yaklaştıkları düşünülmektedir. Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarının değişkenlerle ilişkisine bakıldığında; öğretmenlerin cinsiyetlerine göre sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık bulunmamıştır ($t_{433} = ,989, p = ,323$).

Öğretmenlerin kıdemlerine göre sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F_{433}=4,928, p = ,002$). Ortaya çıkan farkın anlamlılığına yönelik yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre; sınıf içi istenmeyen durumlarda kıdemi “1-5 yıl” arasında olan öğretmenlerin, kıdemi 16 yıl ve üstü olan öğretmenlerden daha olumlu oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin branşlarına göre sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F_{433}=2,954, p = ,032$). Ortaya çıkan farkın anlamlılığına yönelik yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre; sınıf içi istenmeyen durumlarda branşı “ortaokul öğretmenliği” olan öğretmenlerin, branşı “sınıf öğretmenliği” olan öğretmenlerden daha olumlu oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim yerlerine göre sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($F_{433}=4,144, p = ,007$). Ortaya çıkan farkın anlamlılığına yönelik yapılan Bonferroni testi sonuçlarına göre; sınıf içi istenmeyen durumlarda köyde ve büyükşehirde görev yapan öğretmenlerin ilçede görev yapan öğretmenlerden daha olumlu oldukları söylenebilir.

Öğretmenlerin olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumuna göre sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($t_{433} = ,222, p = ,825$).

c. Öğretmenlerin Okul Zorbalığı ve Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Tutumları Arasındaki İlişki İlişkin Bulgular

Araştırmaya katılan öğretmenlerin okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumlarına ait Pearson Korelasyon analiz sonucu Tablo 6’da verilmektedir.

Tablo 6. Öğretmenlerin Okul Zorbalığı ve Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Tutumları Arasındaki Pearson Korelasyon Sonuçları

	Değerler	Okul Zorbalığına İlişkin Öğretmen Tutumu
Sınıf İçi İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Öğretmen Tutumu	r	-,327
	p	0,000*
	N	434

*p<0,05

Tablo 6 incelendiğinde, araştırmaya katılan öğretmenlerin okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumları arasında orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu ($r = -,327; p < ,05$) ortaya çıkmıştır. Bu sonuca göre öğretmenlerin “zorbalığın tanımını ve kapsamını bilme, zorbalık davranışlarına duyarlı olup önem verme, zorba davranışları fark etme ve ayırt etmede istendik bir durum sergileme, zorbalığın engellenmesi ve uygun müdahale yaklaşımları uygulamada gerekli anlayışa sahip olmaya” ilişkin olumlu tutumlarının artmasıyla, karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarına doğru ve profesyonel bir yaklaşım göstermeye ilişkin olumlu tutumlarının arttığı söylenebilir.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada okul zorbalığına yönelik öğretmen tutum puanı ortalamalarının yüksek denilebilecek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Araştırmanın bu sonucu Dursun-Balanuye’nin (2007) ulaştığı olduğu sonuçla benzer olduğu söylenebilir.

Araştırmada okul zorbalığına yönelik öğretmen tutumlarının öğretmenlerin cinsiyetlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ve kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre okul zorbalığına yönelik tutum puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre kadın öğretmenlerin erkek öğretmenlere göre zorbalık konusunda daha duyarlı ve bilgili oldukları söylenebilir. Dursun-Balanuye (2007) ve Yaman ve Ceylan Çuha’nın (2014) yapmış oldukları araştırmalarda da okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumlarının kadın ve erkek öğretmenler arasında anlamlı bir şekilde farklılaştığı; kadın öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin tutumlarının erkek öğretmenlerden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre yapılan araştırmaların sonuçları birbirleriyle benzerlik göstermekte; kadın öğretmenlerin okul zorbalığına yönelik algılarının erkek öğretmenlere göre daha istendik yönde olduğu söylenebilir. Ancak İrfaner’in (2009) yaptığı araştırmada kadın ve erkek öğretmenlerin zorbalık eylemlerine yönelik tutumları arasında anlamlı bir farklılığın bulunmadığı görülmüştür. Bu araştırmada kadın öğretmenlerin erkeklere göre okul zorbalığına yönelik tutumlarının olumlu olmasında geleneksel kadın rollerinin ve kadının biyolojik, psikolojik ve duygusal yapısının etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca, kibarlık, acıma, sorumluluk ve adanmanın kadınlarda daha çok geliştiği (Beutel ve Marini, 1995, s. 436-437) düşünüldüğünde böyle bir sonucun ortaya çıkması olağan görülmektedir.

Araştırmada okul zorbalığına yönelik öğretmen tutumlarının öğretmenlerin kıdemlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. İrfaner’in (2009) yaptığı araştırmada da, öğretmenlerin zorbalık eylemlerine yönelik tutumlarının öğretmenlerin kıdemlerine göre anlamlı bir şekilde birbirinden farklılaşmadığı görülmüştür. Yani yapılan bu araştırma ve İrfaner’in (2009) araştırmasında öğretmenler ister meslekte yeni olsunlar isterse de tecrübeli olsunlar, okullarında karşılaştıkları zorbalık eylemlerine yönelik tutumlarının değişmediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Ancak Dursun-Balanuye’nin (2007) araştırmasında öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin tutumlarının meslekî kıdem yılına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı; 16-20 yıl arası kıdem yılına sahip olan öğretmenlerin 6-10 yıl arası kıdem yılına sahip öğretmenlere göre okul zorbalığına yönelik daha olumlu bir tutum içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmada 6-10 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin tutum

puanı ortalamalarının en düşük ve 16-20 yıl arası kıdeme sahip öğretmenlerin tutum puanı ortalamalarının en yüksek olan grup olduğu görülmüştür. Yine Yaman ve Ceylan Çuha'nın (2014) araştırmasında, öğretmenlerin okul zorbalığına ilişkin tutumlarının meslekî kıdem yılına göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı; 21 yıl ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenlerin 6-10 yıl arası kıdem yılına sahip öğretmenlere göre okul zorbalığına yönelik daha olumlu bir tutum içinde oldukları ortaya çıkmıştır. Araştırmada 21 yıl ve üzeri kıdem yılına sahip öğretmenlerin okul zorbalığına yönelik tutumlarının en yüksek ve 6-10 yıl arası kıdem yılına sahip öğretmenlerin en düşük tutuma sahip olduğu görülmüştür.

Araştırmada okul zorbalığına yönelik öğretmen tutumlarının öğretmenlerin branşlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir. Dursun-Balanuye'nin (2007) araştırmasında da öğretmenlerin okul zorbalığına yönelik tutumlarının öğretmenlerin branşlarına göre anlamlı bir farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada okul zorbalığına yönelik öğretmen tutumlarının öğretmenlerin görev yaptıkları yerleşim birimine ve olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutum puanı ortalamalarının beklenen düzeyde olmadığı söylenebilir. Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarının öğretmenlerin cinsiyetlerine ve olumsuz öğrenci davranışlarına yönelik hizmet içi eğitim alıp/almama durumlarına göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı ortaya çıkmıştır.

Bunun yanında sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarının öğretmenlerin kıdemlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı; 1-5 yıl arası kıdeme sahip olan öğretmenlerin tutumlarının 16 yıl ve üzeri kıdeme sahip olanların tutumlarından daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasında mesleki tükenmişliğin etkili olduğu düşünülmektedir.

Başka bir değişken olan branşa göre öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı; ortaokul branş öğretmenlerinin tutumlarının sınıf öğretmenlerinin tutumlarından daha iyi olduğu görülmüştür. Bu sonucun ortaya çıkmasına yaş itibariyle küçük çocuklarla ilgilenmenin daha zor olmasının neden olduğu, yine sınıf öğretmenlerinde mesleki tükenmişliğin daha fazla olduğu düşünülmektedir.

Diğer bir değişken olan görev yapılan yerleşim birimine göre de öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik tutumlarının farklılaştığı; köylerde ve büyükşehirlerde görev yapan öğretmenlerin tutumlarının ilçelerde görev yapan öğretmenlerden daha olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuçta köyde başlayan öğretmenlerin öğrenci gruplarının profiliyle ilgili olabileceği düşünülmektedir. Köyde yaşayan öğrencilerin okullarının mevcudunun az olması, birbirleriyle komşu, akraba olmaları onların tutumlarının olumlu olmasına neden olabilir. İlçelerdeki okullar ise daha çok taşıma merkezi okullar olduğu için zorbalık ve istenmeyen davranış sık karşılaşılan bir durum olabilir. Bu ise öğretmen tutumlarını etkileyebilir. Büyükşehirlerde ise diğer yerleşim yerlerine göre kurumsallaşmış okulların olması öğretmenlerde, ilçelerde çalışan öğretmenlerden daha olumlu bir tutum oluşmasına yol açmış olabilir.

Öğretmenlerin, okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına ilişkin tutumları arasındaki orta düzeyde, negatif ve anlamlı bir ilişkiye vardır. Öğretmenlerin zorbalığa ilişkin olumlu tutumlarının artmasıyla, karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışlarına doğru ve profesyonel bir yaklaşım göstermeye ilişkin olumlu tutumlarının arttığı söylenebilir.

Araştırmanın sonuçları doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda verilmiştir:

- ✓ Zorbalık olayları ile ilgili hizmet içi eğitimlerin kalitesi artırılarak öğretmenler bilinçlendirilebilirler.
- ✓ Zorbalık konusunda erkek öğretmenlerin duyarlılığını arttıracak çalışmalar yapılabilir.
- ✓ Kıdemi yüksek olan öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen davranışlara karşı daha olumlu tutum geliştirebilmeleri için mesleki tükenmişliğe yönelik psikolojik destek sağlanabilir.
- ✓ Sınıf öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen davranışlara karşı daha olumlu tutum geliştirebilmeleri için hizmet içi eğitim verilebilir.

- ✓ İlçede çalışan öğretmenlerin sınıf içi istenmeyen davranışlara karşı daha olumlu tutum geliştirebilmeleri için hizmet içi eğitim verilebilir. Ayrıca ilçedeki okulların taşıma okulu olduğu ve öğrencilerin kaynaşmalarında bazı problemler olabileceği de düşünülürse öğrencilere yönelik rehberlik çalışmaları artırabilir.
- ✓ Bu çalışma 434 öğretmenin okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen davranışlara ilişkin tutumlarının değerlendirilmesini içermektedir. Öğretmenlerin önemli iki sorun olarak değerlendirdikleri okul zorbalığı ve sınıf içi istenmeyen davranışlara ilişkin tutumlarının belirlenmesi eğitim-öğretimin başarısında önemli görülmektedir. Bu ve benzer çalışmaların artması, boylamsal olarak tasarlanması, daha geniş gruplarla çalışılması genelleme yapılmasını kolaylaştıracaktır.

KAYNAKÇA

- Aslan, S. ve Aşıcı, H. (2011). Ergenlerde okul zorbalığının bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Erzincan Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(2), 71-83.
- Ayas, T. ve Pişkin, M. (2011). Lise öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının cinsiyet, sınıf düzeyi ve okul türü bakımından incelenmesi. *İlköğretim Online*, 10(2), 550-568.
- Beutel, A. M. ve Marini, M. M. (1995). Gender and values. *American Sociological Review*, 60(3), 436-448.
- Burnukara, P. ve Uçanok, Z. (2012). İlk ve orta ergenlikte akran zorbalığı: Gerçekleştiği yerler ve başatma yolları. *Türk Psikoloji Yazıları*, 15(29), 68-82.
- Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (11. bs.). Ankara: Pegem Akademi.
- Cenksever Önder, F. ve Sarı, M. (2012). İlköğretim öğrencilerinde zorbalık ve okul yaşam kalitesi. *İlköğretim Online*, 11(4), 897-914.
- Charles, C. M. ve Senter, G. W. (2005). *Elementary classroom management* (4. bs.). New York: Pearson Education.
- Çankaya, İ. (2011). İlköğretimde akran zorbalığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(1), 81-92.
- Çapri, B., Balci, A. ve Çelikkaleli, Ö. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin sınıf içi istenmeyen davranışlara ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 89-102.
- Çınkır, Y. ve Kepenekci, Y. K. (2003). Öğrenciler arası zorbalık. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 34, 236-253.
- Deniz Yöndem, Z. ve Totan, T. (2008). Ergenlerde stresle başatma ve zorbalık. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(35), 28-37.
- Dursun-Balanuye, I. (2007). *Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Ankara.
- Hakan, S. (2011). İlköğretim öğrencilerinin farklı zorba türleri ile karşı karşıya kalma sıklığının ve boyun eğme davranışı ile durumluk-sürekli öfke ile ilişkisinin karşılaştırılması. *Millî Eğitim*, 190, 54-71.
- İrfaner, S. (2009). *Öğrenciler arasında gerçekleşen zorbalık eylemleri ve zorbalık konusunda öğrencilerin, öğretmenlerin ve okul yöneticilerinin tutum ve görüşleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi, Teftişi, Planlaması ve Ekonomisi Bilim Dalı, Ankara.
- Kapıcı, E. G. (2004). İlköğretim öğrencilerinin zorbalığa maruz kalma türünün ve sıklığının depresyon, kaygı ve benlik saygısıyla ilişkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 1-13.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kartal, H. (2008). İlköğretim öğrencileri arasında zorbalığın yaygınlığı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35, 207-217.
- Kartal, H. ve Bilgin, A. (2009). Bullying and school climate from the aspects of the students and teachers. *Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research*, 36, 209-226.
- Kuş, E. (2009). *Nitel-nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Olweus, D. (1993). *Bullying at school: What we know and what we can do*. Oxford: Blackwell Publishing.
- Öksüz, Y., Çevik, C. ve Kartal, A. (2012). İlköğretim 4. ve 5. Sınıf öğrencileri arasındaki zorbalık olaylarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi (Rize ili örneği). *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 7(3), 1911-1934.
- Özdiñer Arslan, S. ve Savaşer, S. (2009). Okulda zorbalık. *Millî Eğitim*, 38(184), 218-227.
- Özkan, Y. ve Çiftci, E. G. (2010). Düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ilköğretim okullarında akran zorbalığı. *İlköğretim Online*, 9(2), 576-586.

- Pişkin, M. (2002). School bullying: definition, types, related factors, and strategies to prevent bullying problems. *Educational Sciences: Theory and Practice*, 2(2), 555-562.
- Pişkin, M. (2010). Ankaradaki ilköğretim öğrencileri arasında akran zorbalığının incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 35(156), 175-189.
- Pişkin, M. ve Ayas, T. (2011). Akran zorbalığı ölçeği: Çocuk formu. *Akademik Bakış Dergisi*, 23, 1-12.
- Tanhan, F. ve Şentürk, E. (2011). Sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumları ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(35), 44-53.
- Uysal, H. ve Dinçer, Ç. (2012). Okul öncesi dönemde akran zorbalığı. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 5(4), 468-483.
- Yaman, E. ve Ceylan Çuha, N. (2014). Sınıf öğretmenlerinin okul zorbalığına ilişkin tutumları ile örgütsel bağlılıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2), 435-448.
- Yeşilyaprak, B. ve Dursun-Balanuye, I. (2012). Okul zorbalığına ilişkin öğretmen tutumları ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 38-48.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (Geliştirilmiş 6. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, R. (2012). Akran zorbalığı. *CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(2), 39-51.

EXTENDED SUMMARY

Evaluation of the Attitudes of the Teachers towards School Bullying and Intraclass Undesired Student Behaviours

INTRODUCTION

In the schools that educational services are delivered, it is important for the students to feel themselves in a safe environment and their integration of school is important for schoolwork and to develop a positive attitude towards school. The developed viewpoint towards school is closely related to the difficulties, threats and opportunities encountered during students' interaction, communication and learning activities while they were in school. For many students, violence and bullying types encountered will affect their ties with the school while they are trying to live a social life together and this requires more effort for the school staff to eliminate this undesirable situation. While the age differences, having different physical strength and coming from different cultures make it difficult for the students to perform their requests as they are living together, it may push them to use physical pressure, force and derogatory words to other students. Such events prevents students to feel safe in the school environment and may lead them to develop a negative viewpoint towards the school. Undesirable student behaviors and school bullying concepts faced at this point will affect the teaching – learning process in a negative way, will cause stress in both students and teachers and will reveal the reduction of school success. As the aggressive behavior encountered in school, the injustice of students done to each other and the continuous negative behavior of students who want to take the attention are trivialization attempts made to other students and teachers, the work required to the identification of students exhibiting this behavior and correction of negative behaviors are necessary to begin. But the realization of this kind of initiative depends on the attitudes of the school administration, the teachers and other personnel towards this behavior. In this context, this research tried to determine the behaviors of the teachers working in schools affiliated to the Ministry of Education towards students who exhibit bullying behaviors and the unwanted student behaviors that occurs with other reasons.

METHOD

Research was carried out in descriptive survey model. Study group of the research was formed from 434 teachers working in schools affiliated to Ministry of Education during first semester of the 2013-2014 academic year using snowball sampling technique. Teachers' opinions about the school bullying was obtained by Yeşilyaprak and Balanuye's (2012) "Teacher Attitudes Scale About School Bullying" and teachers' opinions about intraclass undesirable student behaviors was obtained by Tanhan and Şentürk's (2011) "Teacher Attitudes Scale Towards Intraclass Undesirable Student Behaviors". From the Likert-type scales with 5 choices, "Teacher Attitudes Scale About School Bullying" consists of 25 items and four factors, and "Teacher Attitudes Scale Towards Intraclass Undesirable Student Behaviors" consists of 16 items and two factors. Primarily, for determining if the teachers' behaviors towards school bullying and undesirable student behaviors in the classroom differentiate according to various variables, it has determined that the data set meets the prerequisites of parametric tests. The attitude of compliance scores obtained from the samples with normal distribution were analyzed by Kolmogorov-Smirnov test; the normal distribution of scores obtained from teacher attitudes was determined by statistical analyzes and thus parametric tests were used to analyze the data. While t-tests and F test (One-way analysis of variance) were used for the comparison of the average scores obtained from the scale according to the variables; Levene test was used to check the homogeneity of the group distribution in the analysis of variance, and LSD test was used to determine which groups cause the intergroup differences. Pearson Moment Correlation Technique was used to determine the relationship between teachers' attitude towards school bullying and intraclass undesirable student behaviors.

RESULTS

According to research findings; the scores of teachers' attitudes score on school bullying is over the average; the scores of teachers' attitude score on undesired student behaviors in the classroom in at the critical threshold. Teacher attitudes towards school bullying are found to differ significantly according to teachers' genders in favor of female teachers; but were not significantly different according to teachers' seniorities, branches, the locations where they work and in-service training status about negative student behaviors. Teacher attitudes towards unwanted student behaviors in the classroom were not significantly different according to teachers' genders and in-service training status about negative student behaviors; but found to differ significantly according to teachers' seniorities, branches and locations where they work. Teachers with seniority between 1-5 years to teachers with seniority of 16 years and above, teachers working in villages and big cities to teachers working in districts and secondary school teachers to the teachers who has class teacher branches, the score of teachers' attitudes towards the unwanted student behaviors in the classroom has been shown to significantly differ. Also, it has been found that there is medium level negative and significant relationship between the attitudes of the surveyed teachers towards school bullying and unwanted student behaviors in the classroom.

SUGGESTIONS

The suggestions can be made according to the results of this study are listed at the end of the study as follows: Teachers in classes and during playtime should watch the students carefully; and should intervene appropriately in suspicious situations. Teachers and other school employees can raise awareness about bullying incidents through in-service training. By acting together with the school administration, teachers should identify correctly the students engaged in bullying; and the appropriate sanctions can be applied on the behavior of these students. Teachers, by identifying correctly the negative behavior created by the students in the classroom and the sources of these acts, should interfere correctly to the situation. Teachers with higher seniority can be supported by the guidance counselors or experts to develop a more positive attitude towards the undesirable behaviors in the classroom.